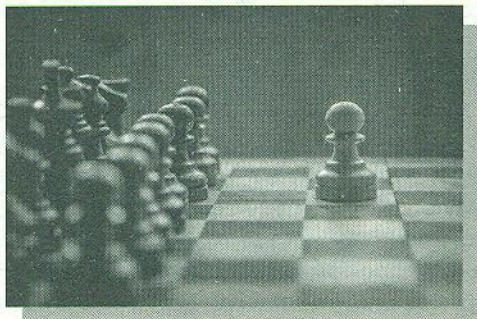

ПРОГРАМА

навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна концепція освіти спрямована на формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, виховання готовності до життя в умовах, що стрімко змінюються. Дошкільна освіта, як перша ланка освіти в Україні, гармонійно поєднує родинне та суспільне виховання, гнучко реагує на актуальні запити суспільства, спрямовує зусилля педагогів і батьків на розкриття природних можливостей, забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини. Шлях перетворення потенційних можливостей дитини на свідому потребу стати особистістю та вміння бути нею – тривалий і непростий.

Реалії змушують шукати нові засоби, форми, методи реалізації та практичного впровадження завдань дошкільного виховання, індивідуальних освітніх запитів дітей та побажань батьків. Створивши програму, яка формує зацікавленість дітей старшого дошкільного віку до гри в шахи, ми спробували розв'язати ці завдання. Програма з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи "Шаховими стежинами" спрямо-

вана на реалізацію завдань освітньої лінії "Шахи" – варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти.

Пріоритетом програми є психолого-педагогічний супровід особисто зорієнтованого навчання дітей гри в шахи. Вона створена з урахуванням темпераменту дитини, від якого залежить, наскільки дитина може захоплюватися грою, швидкість запам'ятовування, інтенсивність сприймання, здатність до концентрації уваги. В основу покладений особистісний підхід, зорієнтований на підтримку індивідуальної своєрідності, вміння застосовувати самостійно набуті вміння та навички, виховання вольової поведінки дитини.

Шахи – це не тільки гра, що дає дітям багато радості, але й дієвий, ефективний засіб їх особистісного розвитку. Ознайомлюючись з основами шахової гри, дитина вчиться порівнювати, узагальнювати, класифікувати, аналізувати та передбачати результати своєї діяльності. У процесі навчання дошкільник стає толерантним, стриманим, уважним до партнерів, а також спроможним оцінювати себе, контролювати і відповідати за свої дії. Навчання основ гри просте та доступне для старших дошкільників.

Мета програми – стимулювати зацікавленість дітей старшого дошкільного віку грою в шахи та сприяти оволодінню основами шахової гри.

Завдання програми:

Навчальні:

- ознайомити дітей з історією виникнення шахів, правилами гри, шаховими термінами та фігурами;
- формувати вміння орієнтуватися на площині, порівнювати силу фігур, ставити шах, пат, мат;
- удосконалювати навички побудови логічних ланцюжків парної гри, взаємодії з партнером;
- вчити застосовувати навички розв'язування простих шахових задач у практичній грі.

Розвивальні:

- розвивати логічне мислення, уяву, увагу, пам'ять, творчі здібності, вольову сферу особистості;
- удосконалювати вміння розмірковувати, порівнювати, узагальнювати, робити припущення, пояснювати наслідки від ходу суперника та аналізувати результати власних ходів під час гри.

Виховні:

- виховувати зацікавленість грою в шахи, бажання грати самостійно, повагу і толерантність до партнера, позитивне ставлення до своїх невдач та успіхів інших, бажання досягати успіхів у грі, здатність зосереджуватися на одному виді діяльності тривалий час.

Загальні програмові завдання:

- здійснювати діагностику щодо виявлення типу темпераменту у дітей;
- використовувати дані діагностики під час об'єднання дітей у групи та врахувати вплив типу темпераменту дитини на здатність до навчання гри у шахи;
- урівноважувати поведінку дітей різних типів темпераменту за допомогою різноманітних методів і прийомів навчання під час організованої та самостійної діяльності.

Основні принципи побудови програми:

- доступність;
- системність і послідовність;
- індивідуальність та диференціація;
- наочність;
- науковість;
- варіативність.

Основні форми роботи:

- теоретично-практичні заняття;
- практичне демонстрування;
- індивідуальна робота.

Основні методи та прийоми навчання:

- практичні: дидактичні гри та вправи; розв'язування шахових задач, комбінацій; розігрування положень, ситуацій;
- словесні: розповідь, бесіда, діалог, пояснення;
- наочно-технічні: презентація ілюстрацій, картин, демонстрування слайдів із позиціями фігур і технікою ходів, перегляд відео- та мультимедійних матеріалів;
- наочно-графічні: розглядання схем, діаграм із різними шаховими комбінаціями.

Для успішної реалізації завдань програми передбачається використання **матеріально-технічного обладнання**, а саме:

- мультимедійна установка для демонстрування презентацій, слайдів, відеофрагментів відповідно до теми програми;
- комп'ютер із програмовим забезпеченням до програми навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи "Шаховими стежинами";
- класичні шахові дошки з повним комплектом шахових фігур;
- магнітна шахова дошка з комплектом магнітних шахових фігур;
- шаховий годинник.

Допоміжні матеріали:

- тренувальні різноколірні фішки (листочки, метелики, сунички);
- шаховий кубик;
- квадрати, вирізані з білого та чорного картону, аркуші паперу, ножиці, пластилін двох кольорів, дощечки та набори для роботи з пластиліном;
- іграшки, м'ячі різного кольору та розміру тощо.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Програма орієнтована на дітей старшого дошкільного віку. Програмі завдання кожної теми реалізуються відповідно до орієнтовного навчально-тематичного плану, який передбачає 60 занять на рік (два заняття на тиждень).

Роботу з дітьми проводять як у першу, так і в другу половину дня, під час занять і в повсякденному житті.

Гурткову роботу зручно проводити у другій половині дня як заняття. Вправління в практичних навичках гри може бути організоване під час самостійної діяльності дошкільників або спільної діяльності дорослого з дитиною на заняттях і поза ними.

На заняттях діти працюють фронтально, групами, індивідуально або парами. Групи та пари створюють на основі діагностики типів темпераменту дітей.

Оптимальна кількість дітей у групах – 4–6 осіб.

Індивідуальну роботу або індивідуальні заняття організовують із метою поглибленого вивчення правил гри, вправління у швидкій та ефективній грі без порушення правил, розв'язування найпростіших шахових задач. Під час таких занять, які проводять із розрахунку одне